РОЗДІЛ 4. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА ПРАКТИКА ЯК УМОВА СОЦІАЛІЗАЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИSOCIAL PRACTICE AS A PRECONDITION FOR SOCIALIZATION
OF STUDENTS OF UKRAINIAN HIGH EDUCATION INSTITUTIONS

У статті проаналізовано проблему засвоєння соціальних норм здобувачами вищої освіти. Проаналізовано законодавство України й показано на необхідність формування в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, уміння вільно мислити й самоорганізовуватися в сучасних умовах. Досліджено основні види соціальних практик, окреслено завдання соціальної практики, визначено головні напрями соціальної практики.

Так, в освітній діяльності закладів освіти найбільш активно використовуються такі види соціальних практик: пасивна (навчальні соціально-практичні ситуації на уроках і заняттях, оцінна діяльність, ділові та рольові ігри); активна (профорієнтаційна робота, участь у соціальних і дослідницьких проектах); перетворювальна (допомога соціально незахищеним верствам населення, суспільно корисні справи, культурно-масова діяльність тощо). Завданнями соціальної практики на сучасному етапі є формування соціальних компетенцій за допомогою залучення здобувачів освіти до суспільно значущої діяльності; набуття вмінь комунікативної культури в ході здійснення різних соціальних взаємодій; знайомство з умовами і змістом соціальних процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві; формування індивідуальних моделей поведінки, рішення й подолання проблем, які супроводжують діяльність молоді під час проходження соціальної практики, уміння застосовувати теоретичні знання в конкретній життєвій ситуації; формування уявлень студентів про можливості сучасних соціальних технологій.

Показано, що соціальна практика є важливою умовою включення студентів закладів вищої освіти в активну соціально значущу діяльність, спрямовану на засвоєння ними соціальних норм співжиття, спілкування, взаємодії, взаємоповаги й самоповаги та набуття досвіду діяльності.

Можливості реалізації напрямів соціальної практики розглянуто на прикладі Київського національного університету будівництва і архітектури (м. Київ).

Ключові слова: соціальна практика, види соціальних практик, завдання соціальної

практики, напрями соціальної практики, здобувачі, заклад вищої освіти.

Issue of acquisition with social norms by the students of high education institutions is analyzed in the article. Relevant legislation of Ukraine was reviewed and, further, article points to the need for formation amongst participants of educational process of moral values, social activeness, civil position and responsibility as well as ability to think freely and self-organize within modern conditions. In the article basic types of social practices are researched and purposes of social practice are highlighted as well as main directions of social practice are defined.

Thus, the educational activities of educational institutions most actively use the following types of social practices: passive (educational socio-practical situations in lessons and classes, assessment activities, business and role games); active (career guidance, participation in social and research projects); transformative (assistance to socially disadvantaged sections of the population, socially useful affairs, cultural and mass activities, etc.).

The objectives of social practice at the present stage are: the formation of social competencies through the involvement of educational recipients in socially significant activities; acquisition of communicative culture skills in the course of various social interactions; acquaintance with the conditions and content of social processes occurring in modern society; forming individual models of behavior, solving and overcoming problems that accompany youth activity during social practice, ability to apply theoretical knowledge in a specific life situation; formation of students' ideas about the possibilities of modern social technologies.

It was shown that social practice is an essential precondition for involvement of students within high education institutions into active socially meaningful activity which is focused on their acquisition with social norms of living, communication, interaction, mutual respect and self-respect and, accordingly, gaining experience.

Possibilities for implementation of directions of social practice are considered on the example of Kyiv National University of Construction and Architecture (city of Kyiv).

Key words: social practice, types of social practices, purposes of social practices, directions of social practice, high education institutions, aspirants.

УДК 316.334:37
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/23-1.33>

Корчова Г.Л.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету
будівництва і архітектури

Постановка проблеми в загальному вигляді. Актуальність цієї теми зумовлена тим, що нові соціальні вимоги, висунуті державою до системи вищої освіти, покликані забезпечити виховання моральних, ініціативних, комунікативних, відповідальних, соціально активних громадян своєї держави. Так, у статті 26 Закону України «Про вищу освіту»

одним із основних завдань закладу вищої освіти є формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання. Утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, уміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах [1]. У статті 1

Закону України «Про освіту» зазначається, що освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей [2]. Отже, реформування вищої освіти передбачає використання в освітній діяльності різноманітних форм соціалізації, що сприяють самовизначенню здобувачів і набуття ними соціальних компетентностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Однією з основних умов, що сприяє самовизначенню здобувачів вищої освіти й набуття ними соціальних компетентностей, є соціальна практика. Так, С.М. Азаркін, Г.М. Беспалова, Н.М. Виноградова визначають соціальну практику як процес освоєння, відпрацювання соціальних навичок, а також пізнання внутрішньої, сутнісної сторони соціальної дійсності [3].

Н.Ф. Логінова й С.Х. Самсонова розуміють під соціальною практикою вид діяльності учня, спрямований на придбання позитивного соціального досвіду, у якому він отримує навички соціальної компетентності та реальної дії в суспільстві [3].

Г.В. Осипова вважає, що соціальні практики спрямовані на створення умов для формування активної громадянської позиції учнів, здатних до перетворення соціуму й підтримки соціально-значущих інновацій. Це передбачає, по-перше, включення молодих людей у реальні соціальні відносини, самореалізацію дітей у процесі соціальної взаємодії; по-друге, домінування в школі й соціальному оточенні творчого початку під час організації навчальної та позаурочної діяльності [3]. Підсумовуючи висловлювання вчених, можемо констатувати, що соціальна практика – це така освітня діяльність, яка спрямована на розвиток соціальної компетентності й навичок, на придбання позитивного соціального досвіду та індивідуальної моделі соціальної поведінки.

Мета статті – розкрити сутність і зміст соціальної практики як важливої умови соціалізації здобувачів закладів вищої освіти, що буде сприяти більш широкому розкриттю внутрішнього ресурсу молодих людей та усвідомленню ними своєї цінності в суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової та навчально-методичної літератури показав, що в освітній діяльності закладів освіти найбільш активно використовуються такі види соціальних практик:

1) пасивна (навчальні соціально-практичні ситуації на уроках і заняттях, оціночна діяльність, ділові та рольові ігри);

2) активна (профорієнтаційна робота, участь у соціальних і дослідницьких проектах);

3) перетворювальна (допомога соціально незахищеним верствам населення, суспільно корисні справи, культурно-масова діяльність тощо).

Завданнями соціальної практики на сучасному етапі є:

– формування соціальних компетенцій за допомогою залучення здобувачів освіти до суспільно значущої діяльності;

– набуття вмінь комунікативної культури в ході здійснення різних соціальних взаємодій;

– знайомство з умовами і змістом соціальних процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві;

– формування індивідуальних моделей поведінки, вирішення й подолання проблем, які супроводжують діяльність молоді під час проходження соціальної практики, уміння застосовувати теоретичні знання в конкретній життєвій ситуації;

– формування уявлень студентів про можливості сучасних соціальних технологій.

У ході дослідження виявили особливості соціальних практик [3]:

1) зміст соціальних практик виходить за рамки вишівських навчальних програм, тому що пов'язаний із реальним життям;

2) практика – це діяльність, тому в здобувачів освіти повинні бути цілі й мотиви діяльності, самостійні дії, спрямовані на досягнення результату, а також рефлексія діяльності;

3) соціальні практики – це педагогічно керована діяльність студентами, тобто під час організації практик ми повинні точно розуміти, на отримання яких результатів вони спрямовані;

4) результативність соціальних практик виявляється (перевіряється) або як засвоєні дії, або як продукт. Дії або продукт є об'єктами оцінювання й для студентів, і для педагогів;

5) для визначення об'єктів оцінювання (дії або продукту) необхідно розробляти систему критеріїв і показників.

Отже, соціальна практика є таким видом діяльності, що спрямований на формування позитивних соціальних змін, а отже, заклад вищої освіти стає реальним майданчиком соціальної практики.

У багатьох закладах вищої освіти соціальна практика студентів має, наприклад, такі напрями:

– студентське самоврядування – участь в організації студентського самоврядування на рівні факультету й вишу;

– самоорганізація та особистісний успіх – змагання: співвіднесення власних результатів з результатами інших, конкурентна поведінка, коригування своєї рейтингової позиції;

– волонтерська діяльність – наприклад, участь в акціях для осіб з обмеженими можливостями, для дітей-сиріт;

– науково-дослідницька діяльність – участь в інтелектуальних конкурсах та олімпіадах, створення й захист власного інтелектуального продукту;

– професійно-рольова діяльність – наприклад, участь як члена журі конкурсу навчально-дослідних робіт закладу професійно-технічної освіти; організація й проведення масових загальноуніверситетських заходів;

– здоров'язберігальна – участь у заходах, спрямованих на збереження і зміцнення здоров'я.

Соціальна практика нерозривно пов'язана з процесом соціалізації особистості.

Соціалізація – це процес входження індивіда в соціальне середовище через засвоєння норм, ідеалів, цінностей тощо [4]. Оскільки соціальна норма – невід'ємний елемент суспільного управління, один зі способів орієнтації поведінки особистості або соціальної групи в певних умовах і засіб контролю з боку суспільства за їхньою поведінкою, Е.М. Пеньков визначає соціальну норму як правило, вимогу суспільства до особи, у яких визначено більш-менш обсяг, характер, а також межі можливого та допустимого в її поведінці. Потрібно також зауважити, що соціальний контроль реалізується як на рівні внутрішньої структури норми, так і на рівні соціальних інститутів (сім'ї, закладу освіти, засобів масової інформації, соціального оточення), що цю норму підтримують [5]. Порушення соціальних норм, які характеризуються певною масовістю, стійкістю й поширеністю, призводить до виникнення девіацій.

На прикладі Київського національного університету архітектури і будівництва (далі – КНУБА) маємо можливість показати, які створено умови для здобувачів вищої освіти з упровадження соціальної практики.

Освітнє середовище, створене в КНУБА, дає змогу задовольнити потреби й інтереси здобувачів вищої освіти завдяки збалансованості матеріальних ресурсів і сприйняттю студентів як рівноправних партнерів у вибудові їхньої освітньої траєкторії, відповідності критеріям студентоцентрованого навчання. Для виявлення й належного врахування потреб та інтересів студентів більшість питань вирішується за безпосередньою участю відповідних органів студентського самоврядування – студентської ради (http://www.knuba.edu.ua/?page_id=8167). Студентська рада також активно бере участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення навчального процесу, науково-дослід-

ної роботи, організації дозвілля, побуту, оздоровлення, виконанні виробничих функцій згідно із законодавством. Також відповідні питання регулярно обговорюються на відповідних зустрічах зі здобувачами та періодичних опитуваннях.

Здобувачі вищої освіти в КНУБА мають можливість брати участь у виставках, конкурсах, представляти свої роботи для публікацій, у заходах з освітньої діяльності університету. Для цього в університеті діють молодіжна наукова рада КНУБА, наукова спілка студентів (http://www.knuba.edu.ua/?page_id=53075). На відповідних сайтах розміщені результати наукової та освітньої діяльності здобувачів вищої освіти.

Висновки. Соціальна практика – це, по-перше, процес засвоєння й відпрацювання соціальних навичок; по-друге, пізнання не зовнішньої соціальної дійсності, а внутрішньої, часто прихованої й неочевидної.

Базовим у соціальній практиці є процес соціальних і професійних спроб, процес набуття соціального досвіду молоддю. Іншими словами, необхідно давати можливість молодій людині здійснювати реальні самостійні соціальні дії: сформулювати мету, досягти її через конкретні дії, при цьому чітко усвідомлювати мотиви своєї діяльності. Важлива також емоційна сторона цієї діяльності: уміти переживати почуття образи, невдачі, радості, співчуття до іншої людини та ще багато-багато інших почуттів та емоційних станів. Можливо, сьогодні можна говорити про виникнення такої нової технології виховання, як соціальна практика.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про вищу освіту : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Про освіту : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Формирование социальной зрелости учащихся средствами профессиональных проб и социальных практик : учебно-методическое пособие. Санкт-Петербург, 2014. 130 с.
4. Герасимчук А.А., Палеха Ю.І., Шиян О.М. Соціологія : навчальний посібник. Київ, 2004. 246 с.
5. Корчова Г.Л., Корчовий М.М. Причини виникнення статевої девіації молоді та шляхи профілактики : навчальний посібник. Київ, 2007. 128 с.